

**Μια μικρογραφία της οικονομικής κρίσης:
Εκφάνσεις της ανάπτυξης και της υπανάπτυξης στη Θηρασιά**

Άγγελος Μπούφαλης¹ και Κωνσταντίνος Αθανασίου²

¹ Υπ. Διδάκτορας, Τομέας Κλασικών Σπουδών, Τμήμα Φιλολογίας, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, 54124, Θεσσαλονίκη, Ελλάδα, angelosboufalas@yahoo.com

² Μεταδιδακτορικός Ερευνητής, Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, 54124, Θεσσαλονίκη, Ελλάδα, athanasioukon@gmail.com

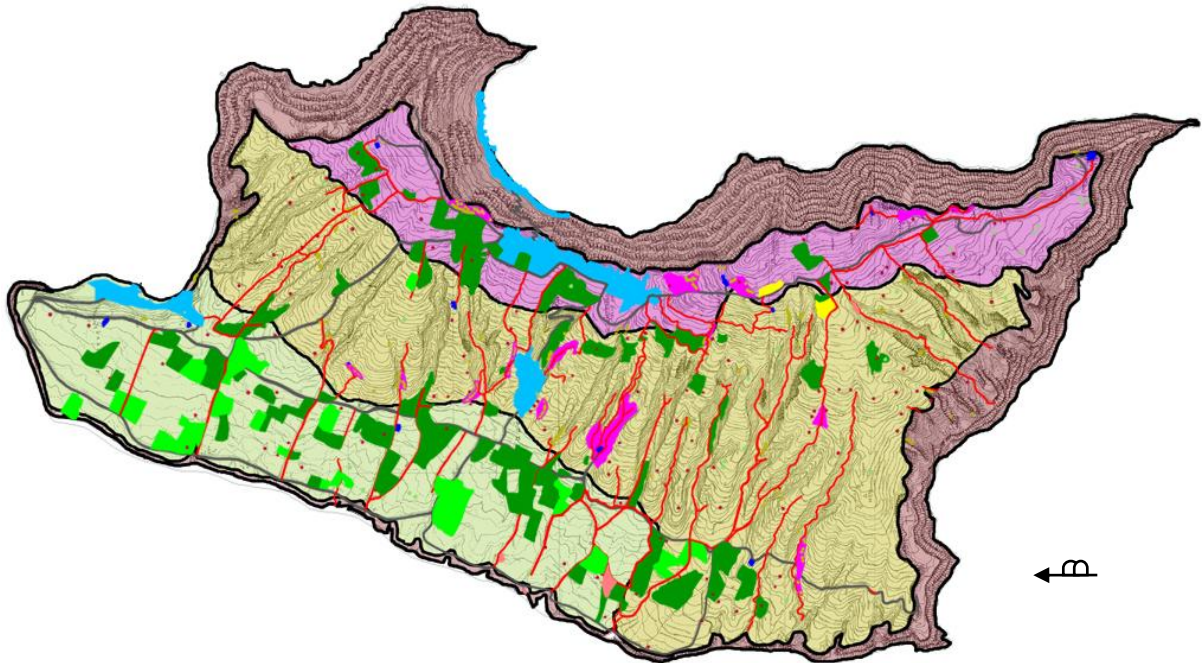
Το μικρό νησί της Θηρασίας, που μαζί με τη Θήρα συναποτελούν το νησιωτικό σύμπλεγμα της Σαντορίνης, είναι ένας τόπος που ανέκαθεν αντιμετώπιζε πρόβλημα επιβίωσης. Αφενός, λόγω των περιορισμένων παραγωγικών δυνατοτήτων της, και, αφετέρου, εξ αιτίας της εξάρτησής της από τη Θήρα, η Θηρασιά ήταν πάντα εκτεθειμένη σε τοπικές, εθνικές και διεθνείς κρίσεις. Από τον 19ο αιώνα μέχρι και σήμερα έχει περάσει μία σειρά από αυτές (πόλεμοι, φυσικές καταστροφές, οικονομικές κρίσεις, αποβιομηχάνιση), και έχει ανταποκριθεί επιδεικνύοντας διάφορες τάσεις ως προς τις δημογραφικές μεταβολές.

Στόχος της έρευνας αυτής, που εκπονείται στο πλαίσιο του ερευνητικού προγράμματος «Διαχρονικοί Νησιωτικοί Πολιτισμοί: Η Περίπτωση της Θηρασίας», είναι η μελέτη της οικιστικής, πληθυσμιακής και οικονομικής ανάπτυξης του νησιού, όπως αυτή αποτυπώνεται στο τοπίο του, και με τη επικουρική χρήση ιστορικών και αρχειακών πηγών. Η μελέτη βασίζεται στην συστηματική καταγραφή των ανθρωπογενών κατασκευών (οικισμοί, πεζούλες, ρυμίδια, αλώνια, ναοί, αποθήκες κλπ.), των καλλιεργείων, καθώς και της πληθυσμιακής διασποράς στο νησί κατά τους δύο τελευταίους αιώνες (βλ. **χάρτη 1**).

Κεντρικής σημασίας αναδεικνύεται η ευελιξία της αγροτικής κοινωνίας σε περιόδους ύφεσης, αλλά και ο εγγενής περιορισμός της ως προς τις δυνατότητες ανάπτυξης και μετασχηματισμού. Η απόκλιση που παρατηρείται διαχρονικά σε σχέση με τη Θήρα αποκαλύπτει την ανεπάρκεια της περιβαλλοντικής αιτιοκρατίας να εξηγήσει την άνιση ανάπτυξη (Smith 1984) μεταξύ των δύο νησιών, καθώς πέραν του μεγέθους, διαφέρουν ουσιαστικά μόνο στην παρουσία ανεπτυγμένων κοινωνικών δομών στο νησί της Θήρας. Η εκβιομηχάνιση κατά τον 19ο αιώνα, αν και βραχύβια και υποτυπώδης, είχε σημαντικό αντίκτυπο στο νησί (Παπαστεφανάκη 2005; Μπελαβίλας 2009), όσο και η αποβιομηχάνιση, ενώ σοβαρές ήταν οι επιπτώσεις της ναυτιλιακής κρίσης των αρχών του 20ου αιώνα. Αυτές μαρτυρούν τον αποκλεισμό των Θηρασιωτών από τα μέσα παραγωγής τους, δηλαδή την έγγειο ιδιοκτησία, και εξηγούν έτσι την επιρρέπεια του νησιού στην ανέχεια (De Angelis 2013).

Η αναδρομή στο παρελθόν βοηθά στην αξιολόγηση των αιτιών που οδηγούν σε οικονομική ύφεση, καθιστώντας την περίπτωση της Θηρασίας μια επεξηγηματική ιστορική περίπτωση για την

σημερινή κρίση. Αναφορικά με τη τελευταία, η παρακολούθηση της αγροτικής παραγωγής και των πληθυσμιακών μεταβολών κατά την περίοδο 2008-2014 αποσκοπεί στην εκτίμηση των επιπτώσεων της οικονομικής κρίσης στο νησί, και στην κατανόηση των μηχανισμών που ενεργοποιεί η τοπική κοινωνία (αλλά και οι απόδημοι Θηρασιώτες) για την αντιμετώπισή της.

Χάρτης 1. Τοπογραφικός χάρτης της Θηρασίας, όπου διακρίνονται οι διαφορετικές γεωμορφολογικές ζώνες, και σημειώνονται με χρωματικές συμβάσεις τα καταγεγραμμένα στοιχεία του ανθρωπογενούς τοπίου.

Βιβλιογραφία

- De Angelis, M. 2013. *Κοινά, Περιφράξεις και κρίσεις*. Μτφρ. Σ. Παπάζογλου & Χ. Τσαβδάρογλου. Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις των Ξένων.
- Μπελαβίλας, Ν. 2009. Το Αιγαίο των ορυχείων. Γεωγραφία των νησιωτικών μεταλλευτικών εγκαταστάσεων (σελ. 59-61). Μπελαβίλας, Ν. & Λ. Παπαστεφανάκη (επ.), *Ορυχεία στο Αιγαίο. Βιομηχανική Αρχαιολογία στην Ελλάδα*. Αθήνα: Μέλισσα.
- Παπαστεφανάκη, Λ. 2005. Εξορυκτικές επιχειρήσεις και εργασία. Η περίπτωση του Αιγαίου (1860-1960) (σελ. 27-47). *Πρακτικά Επιστημονικού Συνεδρίου Ιστορικά Μεταλλεία στο Αιγαίο, 19ος-20ος αιώνας*, Μήλος 3-5.10.2003. Αθήνα: Πολιτιστικό Ίδρυμα Ομίλου Πειραιώς.
- Smith, N. 1984. *Uneven Development: Nature, Capital and the Production of Space*. Oxford: Basil Blackwell.